DR. VELIMIR DEŽELIĆ

ZVUCI IZ KATAKOMBA

1 9 2 4

IZDANJE PIJEVA DRUŠTVA U ZAGREBU

SVOME PREDSJEDNIKU

DR. VELIMIRU DEŽELIĆU

O ŠEZDESETGODIŠNJICI ŽIVOTA

POSVEĆUJE OVO IZDANJE

ZAGREB, DNE 21. VELJAČE 1924.

PIJEVO DRUŠTVO

Oh quanta e l' ubertà che si soffolce
In quell' arche ricchissime, che fóro
A seminar quaggiù buone bobolce!

Quivi si vive e gòde del tesòro,
Che s' acquistò piangèndo nell' esilio
Di Babilon, dove lasciò l'oro.

Dante Parad. XXIII. 130 – 135.

LIDIJINA RUŽA

Lidijina ruža.

(Legenda.)

Kô snježni liljan, na kom rosa blista
U pramaljetnog jutra prvom sjaju,
Bijaše dijeva krijeposna i čista
U divnog kraja trulom naraštaju.
Oko nje lažni stajali idoli
I raskoš, grimiz, zlato cijelog svijeta,
Al ona samo jedno srcem voli,
Ne mareć za čim rulja gramzi kleta.
Kad prvi tračak ranoranke zore
Nad mramorne se rimske spusti zide,
Već pogled svoj je upirala gore,
Gdje mistične joj tajne oči vide.
A kad je nojca svoja crna krila
Na sunce djela, da ne sjaji svijetu,
I tad je o svom vjereniku snila,
Koj nosi krunu trnovu i svetu.
I stupala je crnom zemljom ovom
Kô andjeo, koj palmu mira diže,
Sve puneć nekim svetim blagoslovom,
Kud ona krenu kô da Bog je bliže!
I snivala je, kô što dijete snije
Na bijelim grudma svoje majke drage,
O suncu onom, koje sav svijet grije
I ljubavi svud sipa zrake blage;
I gledala je rajski Jeruzalem
Sa vratima od zlata i safira,
Do alema gdje sjajni blješti alem,
Gdje »Aleluja« vječni srce dira,
Gdje u sredini rajskog perivoja
Života stablo vječnim cvijetom cvate.
Gdje smrti nema niti krvnog boja,
Gdje čisto janje bijelo dijeve prate.
Kô ponositi s Libanona cedar,

Prkosit vičan vihru i oluji,
Kô munja hitar, kao nebo vedar,
Lukavstvom nalik otrovnici guji,
Patricij mladi spazio ju netom,
Od katakomba kad je išla kući,
I planu za njom strašću divljom kletom,
Tek zagrljaja plamnih željkujući.
Al zalud sve mu riječi pune milja,
I zalud zlato, zalud kamen dragi,
On nije našô čarovnoga bilja,
Da smiješak milka izmami joj blagi.
I njega odbi, kô što odbi druge,
Jer drugomu je vječnu vjeru dala . . .
On osta bjesneć usred divlje tuge,
Kô brodolomac vrh dalekih žala;
I osvetom mu tuga se prevrnu,
Tiranu rimskom odao ju jadnu,
I predao je u smrt lednu, crnu,
I libijskomu lavu, žrtve gladnu.

*

Igara svanu dan. I ljudstvo hiti
U cirkus velji, kô da zlato dijeli
I hljebac bijeli cezar. Krv će liti
Žrtava, koje umirat veseli.
Pred lavove će bacat djecu Krista
I prolit će se njima krvca vrela,
Da u nebesma onim sjajem blista,
Koj prvi puta sijevnu sa propela.
I Lidija u ruhu svečanome
Svoj čas već čeka, kao srna plaha.
Za lijer svoj boji u času se tomu,
Za život krhki ne zna više straha.
U bijelom ruhu cvijećem ovjenčana.
Na grudima joj bijela ruža cvate;
Sad vesela je, jer je odabrana

Med one, koje bijelo janje prate.
Još jednom pred nju došao je žedan,
Ne njene krvi, nego srca njena,
On, koj rad žarke svoje strasti bijedan,
Već predao je carstvu crnih sjena.
»U mojoj vlasti sad je kraj tvoga vijeka,
Kô biser mogu smrvit ga u šaci,
Daj preni mi se, zvijer te strašna čeka,
I strašnog groba zijevaju već mraci.
Daj preni mi se, mojom dragom budi,
I spasit ću te, kraljicom ćeš biti,
Pred tobom svi će klanjati se ljudi,
Na ružama ćeš zlatne sanje sniti,
Pred tobom crne ropkinje će bacat
Dragulje divne, milmirisom kadit,
Dječaci grčki pred tobom koracat,
Lepezama te nojevima hladit.
Ja sâm, tvoj rob ću klečati pred tobom,
Izvršit svaku želju srca tvoga,
Ded preni mi se, gdje si već pred grobom,
Okani svog se Boga kršćanskoga! . . .«
A ona njemu, kao s drugog kraja,
Tol nježno kano zefir pramaljetni:
»Već čujem glazbu našeg divnog raja
I elizejski vidim gaj već cvjetni.
Već himne svete mojoj duši ore,
Na sunčanim se kol'ma dragi vozi,
Kristalne vidim njegove već dvore,
Pred njim se u prah ruše krivi bozi.
O bijedni mladče, što je tvoje blago,
No sitni prašak prema ovom sjaju?
I sto put mrijet bi za nj' mi bilo drago
U strašne smrti lednom zagrljaju! . . .«
On ciknu na to kao guja ljuta:
»O jadnice, ti mahnita si toli,
Zaboravljaš, da smrt te čeka kruta,

Sramota grozna . . . mučeničke boli! . . .«
»Ja cvijet sam poljski. Gospod ubra mene,
Od ciparskoga groždja sladji za me.
Dok On me pazi, što će hadske sjene?
Ta izvest će me k svijetlu iz te tame!«
»U propast srćeš . . . tako ginu laste
U lednoj buri, dok o vesni sniju;
Oblačine se na te kupe tmaste,
Dok misliš, da te traci sunca griju.
O podji za mnom, nemoj mrzit na me,
Prokletstvom nemoj mrštit moje čelo,
Zar nemaš baš ni riječce dobre za me,
O podji sa mnom, moje čedo bijelo!«
Al ona spusti dolje k zemlji glavu
I bistra suza zasja joj na oku:
»Za časak krvnik predat će me lavu,
A ti ćeš lutat po svijetu široku;
Nek Bog ti prosti, ja ti praštam rado,
Mir budi s tobom uvijek, bijedni brate,
Ne, mržnje demon nije mene svladô,
U rajskim dvor'ma molit ću još za te.
Nek kletvu skine Višnji sa tvog čela
I tračak svijetla spusti vrh tvog krova;
Sa mojih grudi ova ruža bijela,
Nek dar ti bude mojeg blagoslova! . . .

*

Uminula je! Tako suze minu
Na zjenam' čeda, kad ga majka diže.
Golubica joj duša gor' se vinu,
Da bude svome vjereniku bliže.
Uminula je! Tako zraka mine,
Metuljeva što ljeska šarna krila,
Kad blaga nojca tihano je skine,
Tek što je časak sijevkom sreće snila . . .
A on je slušô pljesak rimskog puka,

Kad nagu vidje, lijepu kano zoru,
I gledao je, kako usred muka
Još modre oči diže k rajskom dvoru.
I on je gledô, kako divlje prijete
Već lavlje ralje tijelu mučenice,
I on je gledô, kako pandže klete
Božanstveno joj krvlju ruje lice,
I on je gledô, gdje na zemlju pada,
Gdje žutim pijeskom krv joj teći stala,
I srce mu je usred onih jada
Kô prva zraka svjetla obasjala.
Od onog časa njenu ružu svetu
On nosio je kao zalog mili,
I kud je pošô po tom jadnom svijetu,
Kô da se nad njim neki andjel krili.
Zatomit tugu u čas prvi htjede,
U divljim slastim strasnog bakanala,
U cjelovima žena, koje blijede
Od strasti ginu i od groznih zala.
Plesačice Helenjanke je gledô
I slušô glazbu najboljih lutnjara,
Za gozbom igru junačku je redô,
Cjelivo gospe istočnoga žara.
U zalud sve! . . . On mjesto divnih žena
Tek plesat vidje gole okosnice,
Na usta kako izvire im pjena
I kako cere svoje grdno lice.
A mjesto ruža, što im čelo rese,
On vidje, kako na njeg sikću zmije,
A plamne ralje kako im se kese,
Jer svaka htjela krv bi mu da pije.
A kad je stavljô falernskoga vina
Na žedne usne zlatan vrč da pije,
Kô krv da pije posred hadskih tmina,
A oko njega opet same zmije.
I lovor vijenac, koj mu cezar poda,

Kô ruglo neko zgazio je doma,
Kô avet neka prokletoga roda,
Po pustoj noći bludeći siroma.
Erinije su na njeg žig svoj djele
I pratile ga kletvom svuda, svuda,
Kô da nad glavom križaju mu strijele,
A ni sam ne zna, nije li već luda?! . . .
Tek zvijezdnih noći, kad je u svom dvoru
Počivo snatreć . . . neko čuvstvo tajno
Nedoglednom ga nekom zvalo moru,
U kojem duše ćute svijetlo bajno.
Tek zvijezdnih noći kucale mu grudi
U nekom plahom zagrljaju sreće,
Kô da mu duša višim sferam' bludi
U vizijama rajsko beruć cvijeće.
I kô da sama od sebe mu ruka
Za Lidijinom onda ružom hvata,
I nadzemno ga neko biće nuka,
Da spominje se svojeg mrtvog zlata.
I tad, ko crnom da je konac jadu.
U grudima mu srce kuca jače
I vrele suze na oči se kradu
I od milinja onda plače . . . plače . . .

*

U cirku rimskom iza mnogo ljeta
Puk opet gleda kršćanskog junaka;
U času kad ga neman taknu kleta,
Nebesna mu na licu sjevnu zraka.
I vidi puk, gdje smješka se u muci,
I vidi puk, gdje k usnam ruku pruža:
Sa krvlju svetom njegovom u ruci
Orosila se — Lidijina ruža.

PJESME NEOFITE

Klitiji.

Bježi blijeda Klitijo, dijete grijeha,
Zlatnim velom ljubavi, što me smami
Nekoć, kad smo zelenim poljem cvjetnim
Lutali sami.

Na tvom licu smiješak je sreće sjao,
Divljim ružam' okiti kosu svoju.
Vjetrić s grana sipao ljetno cvijeće
Na glavu tvoju.

Žutim šljunkom stupale naše noge
Ispod granja, žubornog pokraj vrela,
Zrak je drhto, drhtah i ja kraj tebe
Ti si me smela.

Miris tvojih valovnih grudi, dijete,
Snježnih kano lotosa bijelog cvijeće
Mojoj duši zborio tajnom pjesmom
Vječite sreće.

Dugo već sam gledao lice tvoje
I u modrih očiju tvojih more,
Moje srce plamtilo kano vulkan
Vezuvske gore.

Tad me divlje trgnu u srcu mojem
Moje ruke sapeše tijelo tvoje
I na grudi mramorne tisnuh strastno
Usnice svoje.

Divna kano proljetnog vrela žubor,
Mlada kano suza na oku čeda
Slatkom sanjom smrtniku meni jadnom
Dala si meda

Bježi blijeda Klitijo, dijete grijeha!
Sad još oni cjelovi vatrom gore,
Jošte rujne usnice tvoje dvije
Srce mi more.

Mnogu lavu sasuo već je Vezuv
Mnogu spomen pepeo njegov krije
Spomen na te Klitijo, ženo blijeda,
Sakrio nije.

Slabo je tijelo . . .

Slabo je tijelo, Gospode, slabo!
Ja sam ga bio kamenjem britkim,
Trnjem sam oštrim krv svoju lio.
Suzama vrelim prao sam grijehe
Suzama divljeg očajnog straha.
Usnice svoje kletvama vične
Prisilih pjevat psalme i himne
Veličju Tvojem, silni Jehova.
Duša je moja ranjena teško
Slabo je tijelo, Gospode, slabo!

Zgrčenih ruku, blijed od tjeskobe
Gledam i gledam paklene sjene . . .
Usne mi šapću molitvu vruću
Ali mi oči sablasti rišu . . .
Krvari srce . . . ali gle tamo . . .
Opet se duši javljaju plamne
Vizije strasne plamenih dana . . .
Mjedenozlatnim, večernjim svijetlom
Strasna tjelesa žena se bliješte,
Opojni miris tropskoga dana
Burka mi dušu titanskom snagom
Vidim ih . . . vidim . . . gledaj gdje plešu
Žarko i divlje . . . na mene zure,
Plamene oči žegu mi tijelo . . .
Grudi se njine dižu, ah, grudi,
Bijele kô mramor, bijele kô snijeg,
Jabukam nalik hesperskim zlatnim.
Slabo je tijelo, Gospode, slabo . . .

S tisuću vala more me hvata
Požude plamne . . . mrijet ću u njemu . . .
Za mnom gle strasti stoglava hidra
Zijeva i gramzi . . . Groza me hvata . . .

Slušaj ih, kako zamamnom pjesmom
K sebi me mame cjelova žedne.
Gledaj, gdje dušu ispit mi hoće,
Čarobnim smiješkom smijuć se na me.
Grlice tako ljubavnim gukom
Svijaju gnijezdo majskoga jutra.
Pjesma mi njina čarobnom maglom,
Magičnim svijetlom sapinje dušu . . .
Gle, sad se k meni čarobna bliži . . .
S pogledom žarkim . . . ljubavi punim . . .
Crna joj kosa prši na vjetru,
Blijede joj usne trzaju strasno.
Grimizne zrake opojne slasti
Demonskom snagom oči mi bliješte.
Miris narcisa, bijelog jasmina,
Opojnih ruža s tijela joj miri,
S proljetnog čara njedara bijelih . . .
Na svomu čelu osjećam plamen.
Žarke ga njene taknuše usne.
Krvlju mi struji plamen čeznuća,
Vrućica divlja stresa mi kosti,
Valovi strasti pjene se divlje.
Cjelova žudim plamenih, žarkih
Vrućih kô sunce saharskog žara,
Vrućih kô vatra bijesnih vulkana,
Vrućih kô pakô cjelova žedjam.
Poklikom divljim postaje duh mi:
Ovamo brzo opojnu čašu
Dušu i tijelo za nju ću dati . . .

Slabo je tijelo, Gospode, slabo!
Smiluj se na me suzom bar jednom,
Kane li ona u more burno
Stišat će vale. Smiluj se Bože!

Ave Maria.

Latice ruža u jezeru tmurnom
O tebi, sveta, misli su moje,
Dragulj u pustom saharskom pijesku.
Na kom se zmije kote i roje,
U mojim usnam tvoje je ime
Djevice Božja, djevice sveta:
Nikad izustit ne bih ga smio,
Moja su usta pogana, kleta.
Sunce si ti što prodire sjajem
Prokleti prozor tamnice moje.
Zvijezda si ti, što trepteći blago
Uznosiš čarom nebište svoje.
Mrak sam ja mrki, mrak sam ja crni,
U kome tisuć sablasti spava,
Sablasti zlobe, sablasti strašne,
Odurne hidre s tisuću glava.
Daj da iz ruke tvoje mi sine
Smućenom srcu palmova grana,
Daj da mi smiješak s tvojega oka
Melemom bude krvavih rana.
Djevice možna, kraljice rajska,
Marijo sveta, smiluj se na me.
Vidiš, da vučem prokleto tijelo
U tome ždrijelu vječite tame.

Sanje.

Ja sanjam o makovom cvijetu
Što muza ga poda na dar,
Koj crnu mi progoni sjetu
I svijetom mi kazuje čar.

Ja sanjam o grimizu roba
I kako će lanci mu past,
I vidim gdje svanu već doba
Gdje jadniku podaju čast.

Ja sanjam o svenulom cvijeću,
Da opet će procvast u maj,
O blijedima gospama sanjam
Da naći će izgubljeni raj.

Ja sanjam o velikoj smrti,
Što lebdi nad truležem svim,
Ja sanjam o božjem carstvu
I zlu što se splinu u dim.

Ja sanjam o dobrom sijaču
Što sije već ljubavi cvijet
Ja sanjam o zadnjemu plaču
I vidim, gdje novi se svijet.

Sjećanje.

U paprati i mahu ribnjak sniva
Sanjareć po njem bijeli labud pliva,
Po vodnom bijelom cvijeću mjesec titra
I krijesnica nad grm se diže hitra,
A vjetrić šašom i trstikom njiše
I vodom zlatne kolobare riše.
Kroz tihe sjene noćna ptica letne
I idu . . . idu blijede ure sjetne,
Tuj spominjem se tvoga milovanja
I pramaljetnih, Klitijo, nam sanja.
Da . . . tu si bila . . , vesela i cvjetna,
Ko srna tu si skakutala sretna,
I čavrljala nimfama o čaru,
O cjelova nam sunčanome žaru.
Već nimfa nema za me, Pan već šuti
A obrasli su do Kipreje puti
Idoli pali za me s pjedestala
O njima zalud gukat bi mi stala.
Na starom opet slonim sarkofagu
Na tebe mislim kano spomen dragu.
O zvijezdam sanjam i o lilijama,
A ti po rimskim bludiš ulicama,
I dok moj duh se u oblake gubi,
Sad možda drugi tvoje usne ljubi.

Kumirima.

Kad sam pred vama, bogovi jadni,
Palio žrtve, noseć vam dar,
Gledo je na me mramor vaš hladni
Mene tek strasti palio žar.

Moja je duša vapila bijedna:
Neka već svrši zemski se jad,
Vaša su srca krvi tek žedna
Gledala mirno, gdje trpim mlad.

Ja sam kô crv se valjô u blatu,
Lancima tresô, bio sam rob,
I u tom kletom demona jatu
Vidjeh svoj konac, vidjeh svoj grob.

Tada sam dizô očajno ruke
Utjehe proseć okrutne vas,
Neka već jednom nestanu muke,
Stenjuć od boli drhtô mi glas.

Ali sa vaših mramornih usta
Samo se na me kesio smijeh,
Okolo mene magla bje gusta
A u mom srcu očaj i grijeh.

Što ste vi meni podati znali?
Opojnu čašu; očaj i strah . . .
Zgazio sve sam što ste mi dali
A sada i vas bacam u prah.

Grobovi stari, trošni idoli,
Duh je sad moj kô klisura čvrst.
Na piramidu prošlih je boli
Stavio sveti Spasa svog krst.

Rosa mystica.

Lagano izmedj mirta nojca kreće,
Srebrne niti plete grančicama,
Tihano lahor šapće ružicama,
Pučinom morskom zvjezdno krijesi cvijeće.

Milinjem DRŠĆE rosno pramaljeće . . .
Gle . . . ko da travom lakim nožicama,
Klitija blijeda k meni stupa sama,
I ručicu mi iznad prama meće.

Kraj mene sjeda, duša moja strepi,
Ćutim joj dah i miris svježe kose,
A velike joj zjene cjelov prose.

Jesi li ti to kano sanak lijepi?
O, podji samnom, ima još i za te
Po njivam rajskim cvijet što vječno cvate.

Svijetlo.

Zlatno se bližaš Svijetlo! . . . U ruci nosiš palmu.
Veseli smiješak tvoj mi jadovno srce blaži,
Bližiš se, dobri pastiru, jaganjca našo si svoga.
Slasnoga napitka kapi žednima usnama daješ.
Ti već iz grobišta tihih, gdje sam ti palio tamjan
Molitve moje žarke, vrtove rajske stvaraš.
Vrtove lijerova pune, koji sa opojnim dahom
Bolesnu dušu mi liječe, jačaju na djelo slaba.
Umrijet ću veselo, slasno, u plaštu ljubavi tvoje,
Kao što umire rosa sjajna na zrakama sunca.
Ekstazom svetom će duša stvorit se grlicom svetom
Letit u eterskog sklada hridine nepredobitne.
Ondje će gnijezdo svoje u gaju vječite sreće
Savit na bisernim granama od mojih sazdanim suza
Caklit će mističnim sjajem, ništa već spominjat ne će
Da mi se dotakla duša nekoć i zemskoga praha.

U KATAKOMBAMA

Tiho u noćnome hladu . . .

Tiho u noćnome hladu podzemnih rovova vlada
Svetost i čast još ljudska, koju na zemlji ne trpe.
Gore je senat stari narešen lovorom mrkim,
Koji nas proklinjuć traži. Gore su robovi bijedni,
Koji u negvama svojim biča se tiranskog boje.
Gore pred cezarom silnim cirkus se stresa od strave,
Gore u dvorima slave razbludne carice piju
Mladog patricija snagu, raskošnim dvoreć ga pićem
Gore su hramovi zlatni, pune ih stari idoli
Gore vestalke bijele čuvaju vječitu vatru,
Gore se vučici divljoj orgije pomamne vrte,
Mramor i lovor i loza, zlato i svila se bliješte,
Ispod talijanskog sunca ispod vijek vedroga neba . . .
Ovdje u noćnome hladu podzemnih grobova drhću
Plamovi crvene luči, štono ih djevice nose,
Plamovi slabim što sjajem svijete u užasnoj tmini.
Sjaju na obraz junaka, koji su spremni umrijeti.
Sjaju na svetaca glave, koji su umrli živi.
Živi da budu u onom, koji je umro za ljude.
Sjaju na patnike silne, koji će palmom u ruci
Cijelomu svijetu prednjačit, kako se gine za misô.
Njihov je lovor u vjeri, njihov amanet u boli,
Njihovo oružje silno: jakost i nada u Kristu,
Koji je učio prvi svi ljudi da su si braća
I da nad ovim se svijetom vječita uzdiže Ljubav.
Izmedju podzemnih stijena ovdje koracaju blijedi
Proroci novoga doba, patnici s trnovom krunom.
Luči rasvjetljuju stijene mističnih znakova pune,
Vječitih simbola slave onima, koji ih znadu.
Mistična riba nas gleda spasa nam dobroga znamen,
Pastir naš dobri, pelikan, mistična vinova loza,
Žrtvi izabrano janje, dajuć nam hljebac života.
Pjevajte gore nad zemljom slobodno razbludne pjesme,
Ovdje u tminam' se ovim radjaju svjetlosti himne.

Ovdje sa harfa se naših razliježu plameni zvuci.
Koji će zemlju rasvijetlit, koji će ispunit cvijećem
Nebesnim vječitim cvijećem vjekove ljudskoga roda,
Cvijećem, što andjeli sami brat će za Višnjega prijestô:
Liljane djevica svetih, ruže rumene od krvi
Patnika mrtvih za njega, ljubice čedne i blage,
Što će sa poniznim miljem njemu u slavu mirisat.
Tisuću puti će zloba uzdići zmajevu glavu
Satrti htijući miso, koja nas patnike spaja;
Tisuću puta će pako sasuti na nas vulkane
Mržnje i gujskoga jeda. Zemlju i nebo će tresti!
Mi ćemo stajati čvrsto s pravde barjakom u ruci
Oduvijek patnička krv je radjala plodove vječne!

Cvjetna polja.

Cvjetna polja, modra nebesa i ti
Sjajem svojim, duše što ljudske blažiš,
Zrake svete sipajuć zemlji crnoj,
Zlaćano sunce!

I sva bića vidna i nevidna oku
Da ste zdravo ljubavi vječne znaci!
Duši našoj pričali vijek ste tajne
Silnog božanstva.

Al tjelesa satkana s praha zemskog,
Što će u prah nestati u dubini,
Nisu htjela slušati divne riječi
Vječite, silne,

Nektar rajski ispit su ovdje htjela
U toj doli suza i crne kletve . . .
Tražeć sreću ondje, gdje guja gradi
Ležište gujsko.

Tako iznad močvara pustih crnih
S kojih samrt sablasti diže svoje,
Slavuj pjeva bezazlen, slatko nježno
Veselu pjesmu.

Tmina crna zavila oči naše,
Slijepi mi smo lutali izmedj cvijeća,
A pred nama ponor je grozan puko
Vječitog hada.

Mi smo ludo stupali dalje . . . dalje . . .
Nismo čuli prirode himnu vječnu . . .
Nismo čuli glasove iz orkana
Gorom što lomi.

Nismo čuli ljubice stidne šapat
Nismo čuli dalekih šumor voda
Nismo čuli gromova bijesnih tutanj . . .
Stupasmo slijepo . . .

Ispred nogu stavio On je naših
Trnje boli, mi smo ga prezrev prošli,
Čavli mržnje rezali meso naše,
Sve bi uzalud.

Mi smo dalje stupali smjelo, hrlo,
Ludo trateć mladosti svoje dane . . .
Časak sustav, brže smo opet pošli
K ponoru crnom.

Tad je došo tiho ko dah zefira
Blago, nježno . . . Nismo ga gledat htjeli. . . .
Zborio je ljubezno kano čedu
Majčica nježna.

Davo nam je grozdove sočne, zlatne
Pete naše zgazile sve su brzo . . .
Suze su mu ronile blijedo lice,
Smijeh ih naš skobi.

Mi smo dalje stupali smjelo, hrlo,
Kano bozi, koji u Olimp idu . . .
Divlje, strasno pijana grla naša
Grmila pjesme.

Tad je izmed proklete naše rulje
I med jazom vječitih kletih tmina
Stao nijemo . . . razdrijevši ruho svoje.
Kazujuć srce.

Iz tog srca prosjale zrake sjajne,
Iz tog srca protekla rujna krvca
I pred noge je naše tekla, tekla . . .
Stvarajuć rijeku.

Ali mi smo u svome bijesu gordom
I tu krvcu gazili nogom svojom
S te strahote hidrine, silne gore
Tresti se stale.

Sveto, čisto, ljepše no božje sunce,
On tad — srce diže i pred nas baci,
Tad već nismo na noguh stajat mogli,
Padosmo k zemlji.

Mrena s naših očiju kleta pade,
Burno more spazismo grijeha svojih,
Ponor strašni vidjesmo, al' i ono
Veliko srce.

Cvjetna polja, modra nebesa i Vi,
Dobre, blage vidne i tajne moći
Zvijezde, sunce, mora i gore silne
Klikćite s nama!

Slava srcu velikom, sjajnom, svetom,
Što nas spasi smrtnike vječne tame.
Slava onom, koji je tražeć našô
Jaganjce svoje!

Strepite . . .

Strepite Neroni grozni! vaša se zvijezda već mrači.
Doskora past će u tminu vječite kletve i boli.
Desna usahnut će vaša, što nas sada još tlači.
Srušit se u prah idoli.

Strepite Neroni grozni, dosta je žrtava bilo,
Vapaje roblja je čuo na nebu silni Jehova,
Srce se ražali njemu, vlastite djece mu milo,
Zora već zori nam nova!

Vi što u bludilu laži gojite puteno tijelo,
Trgajuć listke sa cvijeća nevinih djevica svetih
Zalud se smiješite glupo, za vas već ori opijelo,
Sunce već pravde nam svijeti.

Gladni će sitima biti, sitni će silnima postat;
Žuljevne ruke će gradit hramove novoga dana
Dvorova vašijeh neće kamen na kamenu ostat,
Bit ćete crvima hrana.

Vi što ste sliku božanstva stvorili zvijerju i robom,
Vi što ste podlaci gujski podlegli demonu strasti,
Znajte da život vas vječan čeka prokletim grobom.
Oblaci kupe se tmasti.

Strepite grozni tirani, koji ste gazili bijedne
One, što žedjaju pravdu mrijući ponosno za nju
Stenjanje slušajte njino, bijte si grudi ledne.
Strepite noću i danju!

Zvijezda.

Smjelo stupamo, naprijed idemo u noći naših dana,
Krvava čela, ranjena tijela, blijedi od nesna i ljutog
posta,

Medj sablastima naših prošlih grijeha,
Medj zvjerovima, što nam zube cere,
Što hlepe već da pandže u meso naše rinu
I krvave ognjene oči, požudnim gnjevom, pilje u naše
misli.

Naprijed stupamo, smjelo idemo
Iz svijeta mrtvaca i blijedijeh sjena,
Što lijeno se vuku u prahu doline suzne,
Naprijed stupamo za jednim ciljem,
Za jednom zvijezdom.
Nit grozni hihot vampira ljudskih,
Nit ruglo djece, nit bič tirana,
Nit lomljava silna slapova hadskih,
Nit ledene sante prezira bratskog,
Nit vjekova bura, ne može zamest
Putove naše posute trnjem,
Putove naše omašćene rumenom krvlju.

Stresli smo s nogu prašinu crnu . . .
A duh nam se vije gore visoko,
Sve više i više . . . sve dalje i dalje . . .
U mirisnim oblacima vizija tajnih.
U valovlju toplom ambrozijskih ćuti,
Sve više i više . . . sve dalje i dalje.
Duh nam se krili u serafskoj pjesmi,
Divi se Smrti djevici bijeloj,
Koja nas vodi laganih krila
Blaženim smiješkom u vječnosti krilo
Do naše zvijezde.
Do zvijezde pred kojom klonuv, klečeć se klanja.

Do zvijezde što lebdi gore visoko,
Prkoseć vječno olujnom bijesu,
Do zvijezde što blista, krijesi i titra.
Sjajeć u himni beskrajne slasti,
Sjajeć nad tajnim bezdanom mira.
Dižući pale,
Blažeći jake.
Krijepeći slabe.

Smjelo stupamo, naprijed idemo u noći naših dana.
Dalekom cestom,
Blijedi od posta,
Gladni i žedni,
Iznemogli slabi,
Upalih lica,
Sa smiješkom sreće,
Pjevamo opojno, slavodobitno, gromko i smjelo
Pjesmu Jehovi!
Gospodu!

U danima kušnje . . .

Gospode silna desna je tvoja!
Srce nam drhće slaveći tebe,
Nikoga nema većeg od tebe,
Dobar si, svet si, blag si i velik
Ipak si strašno kušao djecu! . . .
Smrači se sunce, uzdrhta zemlja,
Tako u noćnom drhće orkanu
More, kad oluj divlji ga šiba
Talase silne bacajuć k hridim,
Stoljetnog dublja na njima krošnja
Stresa uz šum lomljave grozne:
Umro je silni, umro je sveti!
Tisuće još su čeznule za njim,
Žedjale svete okrepne riječi,
Čeznule blagi smiješak mu ubrat
Jedini cvijet u pustari žića.
Umro je silni, nastade tmina,
Jauk se čuo grobišta lednih,
Jauk se čuo nevine djece,
Jauk se čuo s visova rajskih.
Njegova krv je tekla po zemlji,
Tekla na kosti djedova naših,
Tekla na cvijeće propalih nada,
Tekla na kletve prošlih vjekova,
Tekla na klice budućeg svijeta.
Zmija pod križem uzdigla glavu
Ponosno, drsko svijajuć tijelo,
Plamne joj oči sipale vatru
Pobjedna sjaja, pobjedna žara
Pitajuć zlobno: Gdje vam je Bog vaš?
Nestade stada, nesta pastira . . .
Samo u duplju podzemnih špilja
Četa je skromnih stenjala tiho,
Zvijerovi da je ne čuju strašni.

Samo u duplju podzemnih špilja
Još se je tužni začuo jauk
Ime spomenut nečujno: Hristos.
Tko je tad mogô pobjedu sanjat?
Crvićem nalik mi smo u prahu
Gmizali samo stvorovi jadni
Bojeć se ludo: »Umrije Jehova.
Toljagom silnom Satan je grozni
Razbio, jao, čitavi svemir!
Gospod je pred njim kleknuti morô.
Naše su žive usahle kosti,
Grobovi mi smo pusti i prazni,
Brodovi, što ih razbio vjetar!«
Gospode prosti slabosti našoj!
Bili smo ludo crvovlje zemsko . . .
A ti si bio jači no ikad
A ti si bio veći no ikad
A ti si bio blaži no ikad.
Tako kô truba posljednjeg suda
Gromovom nalik urljave ljute
Zamnu najednoć djeci Jehove
Veseli glasi: Aleluja gromki,
Uskrsnu Isus. Slava mu, slava!
Gospode silna desna je tvoja,
Tvoji su silni stupovi oni,
Na koje sam si smjestio zemlju;
Zaluď ju ruše Samsoni pakla
Hrist će naš vladat vijeke vjekova.
Slavimo njega pojući pjesme —
Dani su kušnje, teški su dani,
Uskršnje sunce, sunce je naše.

Pjesma patnika.

Tlačite nas, ništite nas kano bijesni vuci
Mi stojimo postojano s palmama u ruci.
Trgajte nam djecu našu s izjadjenih grudi,
Zaboravte još i više da ste braća, ljudi.
Umirući mi živimo . . . Zalud vam je djelo.
Naša smrt je život za nas, al' za vas opijelo.
Verige nam režu meso, krv se naša lije,
Skršeno je tijelo naše . . . duša naša nije!

Srušili ste kuće naše i naše oltare,
Po prašini vukli ste nam djede naše stare,
Djevicama nanijeli ste krivicu, sramotu,
Za muke nam izmislili najveću strahotu.
Žene naše, bijedne žene, žrtvom su vam bile
S truplima se našim vaše uze ispunile.
Verige nam režu meso, krv se naša lije,
Skršeno je naše tijelo . . . duša naša nije!

Zalud sila, zalud negve! Pobjeda je naša!
Iz vaših će gordih šaka ispast krvna čaša.
Ne treba se bojat smrti, koji mrijeti znade,
U života knjizi piše Vječnost naše jade.
Svaki tirjan srušit će se u prah poput zmije,
A nad njim će sretan stupat kojeg sada bije.
Verige nam režu meso, krv se naša lije,
Skršeno je naše tijelo . . . duša naša nije!

Naprijed, naprijed svijetli rode, ne boj se tirana
Sjeme slave i slobode krv je tvojih rana;
Iz dubine katakomba nov se život rodi,
Sinuti će skoro sunce i našoj slobodi.
Zlotvori nas dugo muče i satrt nas žude,
Prodali su za kesu nas mnogi naše Jude.
Verige nam režu meso, krv se naša lije,
Skršeno je naše tijelo . . . duša naša nije!

Stavi na svoje čelo . . .

Stavi na svoje čelo trnovi vijenac bez ruža
Istrgni bijelom rukom ruže iz njedara svojih.
Pomaman miris je ruža, sjeća na orgije slasne
Sjeća na ciparsko vino i kišu zlatnijeh sanja
Koje u travanjsko jutro sanjaju mlade hetajre
Mažući mirisnim uljem valovno bjelilo puti.
Pepelom pospi si čelo. Bičem se kroti i posti
Onda uzdrhtati ne ćeš, kada će pjesma slobode
Orit iz serafske trube rušeći grobove smrtnih
Onda uzdrhtati ne ćeš, kada će strahotna pjesan
Miješati narode silne rušeći njine idole.
Stavi na patničko čelo trnovi vijenac i čekaj
Gospod će krvave rane oviti plaštem sunca
Biti ćeš svijetao divno kako je njegovo srce
Biti ćeš sileni cedar, ne će te svaliti bure
Bit ćeš bio ko snijeg i ne će te zloba oskvrnut
Ne boj se sine Jehove, svemožan po njem ćeš biti!

Mučenica.

Gledajte blijedu ružu, što je u pustari cvala,
Sada je uvela brzo, da nam još ljepša cvate.

Gledajte zvijezdu plahu, što se u tmini rodi
Sad će kô alem sjat u Gospoda vječitoj kruni.

Sada će rajski dvori njome se dičiti vječno,
Kôšto se jaganjac diči trnovom krunom svojom.

Pauk je došao crni, raspreo mrežu je na nju
Ali je Gospod dahnô, nestade varke zlobnog.

Ona je prolila krvcu za onog, kojega ljubi
Sada već sluša harfe nebesne vojske svetih.

Sada kod zlatnog stola dvore je andjeli vinom
Sada od smiješka Višnjeg drhće joj duša bijela.

Duša, koja je ovdje drhtala, da ne padne
S omame crnih laži u ponor zmijskoga legla.

Sada joj ruka bijela besmrtni liljan nosi,
Liljan što snijegom svojim Gospoda samog blaži.

Mi sad još lutamo noću, ona je našla oazu,
Mi sada plačemo zemlju, ona se raduje suncu.

Gledajte, kako lijepa, ljepša od hitre gazele!
Slavimo Gospoda njome, koji ju uzeo k sebi.

Sretna li ti si, gdje plivaš bezmjerjem mističnog mora,
Moli se sveta Agnezo, moli se za nas, o čista!

Nadgrobna ploča.

Cinamius ko janje bijelo sniva,
Pod mramor=pločom nježan kano ruža,
Pred krvnikom bje snažniji od muža,
Rad Krista, dijete, spalili ga živa.

Prah tijela svetog ova ploča skriva,
Al duša mu kô lepir rajem kruža,
Spram Višnjeg ljiljan netaknuti pruža,
Sam Krist joj vijenac pobjedni dariva.

Ti koj se rukom dotakneš te stijene,
U pomoć zovni ove moći svete,
Da za te moli ovo slatko dijete.

Kom srce klone, on nek amo krene,
Zar smije dat da svladaju ga tmine,
Kad sitno dijete, kano heroj gine?

Roma.

Još zadnje granjem sapliću se zrake,
Na mramor blliješteć Jupitrova hrama,
I igraju se ko Sylphide lake,
Maslinom modrom, žutim narančama.

Već tone sunce u otajstvo noći,
U ametistnu beskrajnu pučinu,
Uz isti grimiz, koj će opet doći,
Na kriocima zore u visinu.

Po makljenima, cvjetnim rudinama,
Po smokvam, brijestu i zelenoj travi,
Po liticama i po jarugama,
Već nojca svoju blagu ruku stavi.

Iz polutmina plahih, tihih sjena,
Još gorda Roma sijedu diže glavu,
Skrlet joj kiti grudi i ramena,
Na staru svoju spominje se slavu.

Iz polutmina tihih, sjena hladnih,
Gigantska pred nju spodoba se diže,
Jel' Sphynga, Kronos ili kletva jadnih,
Što postav živom do nebesa siže?

Govorit stade: Oči tvoje krijese
O Roma! Još od strasti podrhtavaš,
I onim što se pjanom bogu kese
Oltare dižuć ti se podsmijavaš . . .

U tunikama krzna tigrovoga,
Po svetoj cesti blude tvoje kćeri . . !
A krvi žude sinci legla tvoga,
Ko krvoločne, nezasitne zvijeri.

O zlato sajno, što ti tijelo resi,
Krv slijepila se, a ta sajna kruna
U kojoj tisuć alemova krijesi
Prokletstva, suza, krvi ti je puna!

Žar ne vidiš, gdje uzdižu se blijede
Sablasne sjene, koštunjave ruke,
Upale oči, što te mutno glede,
I lica suha, slike grozne muke?

Ne vidiš one, koji čuli nijesu
Već samo udar šiba, krvnog mača,
I hihot grozni tirjana u bijesu,
Okova zveket, škrgut, jauk plača?

O vidiš, Roma, ali zjene tvoje
Na raskoš samo uprle se svijeta,
I s prezirom tek motriš roblje svoje,
Jer tvojem sjaju njina bijeda smeta.

Al čujde gospo! Jupitrov još leti
Ponosit nebom grdni oro stari,
Al već i njemu crni udes prijeti,
U prašini će kreljut da vucari.

Ti ohola po krvi jadnih žedna,
U orgije se bacaš divljim žarom,
Al skoro i ti bacit ćeš se bijedna,
Ko služavka pred ubogim ribarom.

I malo još i ti ćeš skinut krunu,
Pred onog vrć' ju, kog na križ razape,
I gdje Kviriti Veneri se kunu,
Tuj gledati ćeš kršćanske agape.

Ti smiješ mi se . . . prezirno meglediš . . .
Za utvaru me smatraš crne noći
Nit obola za moje riječi ne daš,
Al što ti rekoh, to će brzo doći!«

I nesta sablast u tavninu mraka,
A Roma dalje pjeva pjesmu slasti,
I slavi svoju Veneru i Baka,
I kaže lovor, koj joj ne će spasti.

Za gore rimske utonu već sunce,
I tiha nojca cijelim krajem stupa,
Tamninom tajnom doli i vrhunce,
U opojnome zanosu već kupa.

U hvojama se slavulj pjesmom glasi,
Sa dvora slaze polunage žene,
Sa častbenim se vijencem Rimljan krasi,
Svud slast se krili kuda noga krene.

Iz tisuću se i tisuću grudi
Evoje ori . . . Raskoš slasti čara,
Al ispod zemlje skupili se ljudi,
I slušaju riječ staroga ribara.

Sv. Ceciliji.

Plamenkom rujnim . . .

Plamenkom rujnim drhće uljenica,
U krilu hladnom groblja podzemnoga,
I kô da velom sjaja krvavoga,
Na krvcu sjeća svetih mučenica.

Pred grobom svetim kleči djevojčica
U polutami mraka mističnoga.
Na raspetoga misli svoga Boga.
Ekstazom svetom plamte njena lica.

Još čas, još dva, da zaskoče ju zvijeri
Vucarit će ju rimskim ulicama,
I krv će njena sjajit poput plama.

A iz te krvi procvasti će lijeri . . .
Tirana davno više biti ne će
Al vjekovima ovo cvast će cvijeće.

Duša.

Lebdila je duša
U eterskom moru,
Htjela se je družit
Zvjezdanomu zboru.

Golubica bila
Bijelih snježnih krila,
I sve više, više,
K Bogu se je vila.

Kad najednom susta,
Ne može već više,
Zvijezdama se tuži,
Plače i uzdiše:

O zvjezdice zlate,
Vi sestrice drage,
Što je krivo, te mi
Ponestalo snage?

A zvjezdice sjaju
Milo trepećući,
Blagim sjajem zbore
Nježno šapućući:

Idi dolje sestro,
K zemljici se vrati,
U krvi i suzam
Još se moraš prati.

Na tvom percu sitan
Prašak zemlje osto,
Tek kad i taj skineš
Letíti ćeš prosto!

U dubinu katakomba.

U dubine katakomba vodio me blijed trapista,
Gledao sam stare stijene, blijedi spomen drevnog kista,
A u ruci drhtala mi voštanica, mala, plaha.
Stupao sam drhćuć, nijemo, u pô čežnje, u pô straha.

I pred moju dušu sjetnu bližale se svete sjene,
Djeca mala, vedri ljudi, pa i slabe krhke žene,
U rukama držali su divne palme mučenika,
Pjevali su vječne pjesme svoje duše vjerenika.

Pjevali su tajne pjesme, krvna čela, krvnih rana,
U ekstazi redala se družba sveta, izabrana,
Kazala mi rane svoje, slave svoje spomen sveti,
I kako je za svoj uzor znala stradat, znala mrijeti.

U modrome oceanu sred mirisa od zefira,
U sunčanom ruhu crpe sada slasti vječnog mira.
U gozbi ih časti rajskoj sam gospodar ovog svijeta,
Pa sad rulja crnog hada ne može im več da smeta.

Umrli su slavni borci za slobodu novih dana,
Pa sad nose čela svoja zlatnim vijencem ovjenčana,
I visoko uzdižu se iznad ove zemlje stare
Svladali su smrću svojom i Rimljane i barbare . . .

Pa kad opet gore dodjoh u zemaljski trulež svijeta,
Zgadi mi se zemlja crna i pijana rulja kleta . . .
I sa ruku svojih trgam svoje težke, grozne lance,
I na sjene, svete sjene, s čežnjom mislim neprestance.

AD METALLA DAMNATI

Ad metalla damnati.

(Uskrsna slika.)

Duboko u podzemnim rimskim rudnicima. Vječna tmina krili se po njima. Prekida ju tek gdješto slabo svijetlo rudničkih svjetiljaka. Zarobljenici, golih tjelesa, izmučeni, blijedi, svezani su sve dva po dva lancima jedan uz drugoga. Viminij, zarobljeni kršćanski svećenik, stari rimski patricij srebrne kose, vrlo plemenita, ozbiljna, svetačkoga lica, svezan uz Eulogija, mladoga kršćanina, kojemu još nije nahudila memla od kamena. Uz njih nedaleko blijedi Antonij, patricijski mladić, poganin. U razmacima poganski i kršćanski zarobljenici. Vidi se svima, da užasno trpe u tom okrutnom ropstvu pod željeznom batinom nadzornika Quadrata, uz slabu hranu i nikada ne videći sunca. Vrijeme je počinka. Uskrs. Nadzornik, debeli, crvena lica Quadratus, udaljio se je za časak.[1])

Viminij:

»I gle, zemlja se zatrese vrlo, jer je andjeo Gospodnji sišao s neba,
i pristupivši odvalio kamen od vrata grobnih i sjedio na njemu.
A lice njegovo bijaše kao munja; odijelo njegovo kao snijeg.
I od straha njegova uzdrhtaše stražari i postadoše kao mrtvi«.

Kršćani:

To je dan, koji učini Gospodin.
Radujmo se i veselimo se u njemu.
Aleluja!

---

[1]) Sv. Ciprijan opisuje ovako muke onih, koji su bili odsudjeni na rad u rudnicima, kaznu gotovo goru od smrti: „O vi blaženo okovane noge, koje ne će riješiti okova kovač, nego Bog . . . Tijelo ne ima u rudnicima ni ležišta ni njege, teškim radom umorene kosti leže na goloj zemlji. Niti imadu vode, da okupaju tijelo od nečisti, što ga izjeda . . . Kruha jedva zalogaj . . . bez odijela drhću od zime . . . na pô ostrižena glava je u neredu . . .“

Rob poganin:

U okovima pjevati još znate,
Ko da uz gozbu stola raskošnoga
Sa cimbalima robinje vas prate
I ovjenčane ružama sred plesa.
U ogrljaj vam nudjaju tjelesa.

Viminij:

Tko s njime strada, s njim će slavljen biti.
Za zemskim čarom ne će čeznut grudi,
Kad vječnost krunu vječne sreće nudi.

Kršćani:

Izvede narod svoj u radosti,
Izabranike svoje u veselju.
Aleluja!

Rob poganin:

Al vi po dvoje okovani ljuto
Vucarite za sobom lisičine.
Već nikad sunca ne će zret vam oči,
I lance samo smrt će da vam skíne.
Na kostima vam nema topla ruha
I zima ljuta tijelom vašim trese.
Quadratov štap od gvoždja sve polako
Na ledjima već našim izdire se.
I naše krvi ispio je više,
No što je grkljan proguto mu vina.
Već zgrbljeni smo, zgrčene nam kosti,
Tolikih muka zar vam nije dosti?!

Drugi rob:

Mi smo robovi bijedni i gladni,
Tirjan nas bičem bije,
Od zipke do groba stvorovi jadni,
Za nas ni sunce ne sije.

Ledja nam krvava terete nose.
Djecu nam trgoše s grudi.
A ne smiju oči suze da rose,
Jer nismo ni zvijeri ni ljudi.

Hoće l' nas proždrijeti danas još more,
Il će nas pribit na križe?
To bozi tek znadu okrutni gore,
Do kojih naš vapaj ne siže!

Viminij:

U oblacima doć će vladar svijeta,
Ko sunce zlatno zasjati će svima,
Ko šum će voda njegov glas nam zborit
I sedam zvijezda imat će u ruci:
I tada blago mučenim rad pravde,
I tada blago jaganjcima svetim,
I tada blago, koji krv su lili
I suze, kajuć teške grijehe svoje.
Od liljana će bjelji sjat se oni
Na plamu svetom ljubavi mu žarke.
U rukama će držat ruže krasne,
I sipat ih u noći prošlih dana,
I sipat ih nad puste suze svoje.
I sipat ih nad grobovima tuge.
I lica će im sjajiti od sreće.
Ko prvi pozdrav rujne zore moru
Za ljetnog dana ispod vedra neba.
I mjesto trnja nositi će krunu
I mjesto noći dan će vječni biti
I mjesto plača Hosana se orit.
U oblacima doć će vladar svijeta . . .
Ko sunce zlatno zasjati će svima.

Kršćani:

Koj mogao nas satrt,
On spasio je svijet.
I njegove su riječi
Ko mirisavi cvijet
Aleluja!

I tko taj miris dahne
On ćuti život nov,
I na njeg s neba Gospod
Svoj sipa blagoslov
Aleluja!

Antonij:

(koji je dosele sagnuta, sumorna čela, mislio teške misli, Viminiju)

Oče, oče, veliki su moji grijesi.
Duša mi je ko Meduza, mrtvim stvara
Sve što bijelim blagoslovom nevinosti krijesi.
Duša moja, duša puna paklenog je žara.
Gdje je bilo bijelih lijera, ja ih zgazih.
Uz ognjište kućnih lara smrvih sreću,
Kao guja zavidnica svuda plazih,
Gdje još ne znah u domaćem otrov cvijeću.
Orgijama divljeg Bakha panterske sam igro šale,
Afroditi Astarti sam žrtvovao dijeve male.
Robovima u lancima kovao sam teže lance,
A siroti što je stala moliti me koru hljeba,
Batinom sam iz grkljana dušu vuko . . .
I još mišljah, da sam nalik na nebesnog Feba,
Kad sam uz log cvjetnih frina pjesme guko,
Hetakombe trupla kad sam u duboke slao tmine,
Da ugodim barem časak gordoj strasti vrele krvi.
Da dosade mora časak sa tamnog mi čela mine,
U jezeru tople krvi kupao sam tijelo svoje,
Nema grijeha na tom svijetu, što ga ne zna moja ruka

Kano pčele crnog hada kroz mene se grijesi roje
Pa ipak me silni cezar lovor vijencem ovjenčao . . .
A sad eto . . . iza svega ovamo me odaslao.
I već davno zgraža mi se duša s tvojeg svetog glasa . . .
Pa sad pitam, pa sad pitam, ima l' za me jošte spasa ?

Viminij:

Kaj se sinko! Bog je velik on je dobar i milostiv.
Za njeg nema hridi grijeha da ne sruši.
Za nj pakleni svaki jaz je još premostiv.
I najcrnjoj al' pokajnoj prašta duši . . .
(On ga blagoslivlje).

Kršćani:

On koj nas mogo survat
U ždrijelo zmajevo,
On dade nam u ruke
Barjak pobjede.
Aleluja!

Prvi rob:

O sretnih vas, al mi, tek jadno roblje,
Ne vidimo pred sobom nego groblje . . .
Mi nismo ljudi . . . samo nijemo krdo
I vašem Bogu srce za nas tvrdo!

Viminij:

Ispod palma na oazi,
Sunce žari, sunce grije . . .
Na dalekim hridinama
Sjever burno snijegom brije.

Ali kud ti glednu oči,
Ali kud te nosi noga,
Svi smo ljudi jedna braća,
Sinci oca jedinoga.

Oblaci se kupe tmasti,
Sunce, mjesec, zvijezde kriju.
Ali za nas traci sunca
Vječnog, svetog uvijek siju.

Daj se sakrij u dubinu
Divljeg mora preduboko,
Njegovo te srce traži,
Njegovo te nać će oko.

Gdje se crnac bijelim zubma,
Smješi svakom bijelom licu,
Gdje uz frulu pastir parski
Zove svoju košuticu,

Gdje uz Ganga cvjetne žale
Mramorni se dvori sjaju,
Gdje vrletne hridi kriju
Izgubljenom vrata raju:

Svud tek jedan otac vlada
Sve nas zove istodobno,
Svi smo braća, svi smo braća
Ljubimo se medjusobno!

Quadrat:

(koji je iznenada došao i čuo zadnje riječi)

Br . . . lijepa braća . . . kakve lude riječi . . .
Drugari su mi goli bili krši,
Sa medjedima ganjat sam se znao,
Al nikad bratske nisam čuo riječi.
A ljubav što je? . . . to zna Afrodita
I četa frina što se noću skita
I ljubav trži svakom tko da više . . .
Za vašu ljubav tko da jošte pita?

Tek one znadu prava ljubav što je,
Što dižu graju kao paunovi,
Kad oholo se šeću perivojem,
Kad mjesečinom izilaze nage
Il u svom tankom kao zrak odijelu
Sa grivnama na nogama i ruci,
A s pogledima paklenoga žara,
Da na njima bi spržit mogo lasno
Na ražnju vrteć pretiloga ovna.
Na svijetlo puti mame zlatne muhe,
Da omame ih milmirisom svojim
I mekom svilom svojih bijelih grudi.
A slatkim grožđjem svojih čarnih usta
U vinograde Afrodite snube.
Da to je ljubav . . . da ne pričam dalje
O momcima, što bokovima gojnim
I silnom snagom farneškoga bika . . .

Viminij:

Za zube jezik brbljavče već jednom!
Tko prahom gmiže, tek o blatu sanja.

Quadrat (bjesni):

Životom svojim te ćeš platit riječi!

(Zamahne na Viminija.)

Antonij (uzdrži mu ruku)

O stani . . . stani! . . . čekaj . . . nemoj starca!
Gle srebrne mu drage, svete prame
Pobijelilo je mlijeko dugih boli.
U tvojoj duši crne vrve zmije.
U njegovoj tek zlatno voće zori.
Gle, blag je kano janje, što ti skrivi?
Daj, pusti njega skršit ćeš mu tijelo.

Eulogij:

Poštedi starca!

Kršćani ⟨u velikoj uzbudjenosti⟩:

Skršit ćeš mu tijelo.

Quadrat:

I hoću skršit. Neka pseto gine.

Antonij ⟨odvažno mu gleda u oči⟩:

Gle, moja ledja? . . . Evo ti ih . . . Udri!
U mojim žilam više krvi teče.
U mišicama mladim vidjeti ćeš,
Da batina ti ljepše krpe siječe.

Kršćani:

Ne, nemoj starca, pusti ga u miru!

Viminij:

O pustite ga, ta zar ima ljepše
Na ovom svijetu no za uzor umrijeti?
O neka bije . . . Svaku ranu Gospod
Sa ružama će posut skrletnima,
I vijencima će bisernima kitit,
I milmirisom tamjana i narda
Iz perivoja slave i obilja,
U kojem sanje istinom se rode.
On strest će suho lišće naših grijeha
U zaboravi mrtvo, tiho more.

Quadrat ⟨trgnu se svom silom⟩:

Me Hercule, sav svijet na glavu pade
Za batine kad već i molit stade.
Al kad vas tako batine vesele
Te moje ruke još ih radje dijele.

‹Udari željeznom štapinom svom snagom Viminija tako, da se ovaj odmah srušio sav obliven krvlju. Eulogij se k njemu prignu, da mu pomogne. Čuje se jauk kršćana, koji lome rukama i plaču. Poganski robovi glasno izrazuju srdžbu. Čuje se i grozni smijeh Quadratov›.

Viminij :

‹blažen se smiješi i gleda, dignuvši oči, kao u otvoreno nebo. Zanosno kao u ekstazi.›

Ne plačite! . . . u slasti tone duša . . .
Na oblacima . . . ide . . . vladar svijeta . . .

‹Kršćani mu stadoše cjelivati krvave lance i noge te klečeći moliti blagoslov.›

Antonij ‹klekne pred njega›.

O dobri starče . . . tvom se divim jadu . . .
Svom Kristu daj me, molim te, povedi.
Tko boli snoseć take ćuti slasti,
On pravi izlaz znade ljudskoj bijedi.

Kršćani ‹Quadratu›:

Qudrate, daj da s ocem poginemo
I svi mi s njime palmu dobijemo!

Svršetak.

Dr. Velimir Deželić, rođen 21. veljače 1864. u Zagrebu, pridružio se prvim svojim pjesmama (Pjesme, 1899.; Kopnom i morem, soneti s puta g. 1897., 1900.) nizu pjesnika, koji u posljednja dva decenija 19. vijeka nastavljaju naročito one grane poezije, koje je Aug. Šenoa podigao do neobičnog sjaja. Ma da pojedinci u ovom kolu ne dostižu svoga velikog predšasnika, njihova je poezija, kao cjelina, odraz mnogih i različitih težnja naroda na koje se spustila dotad neviđena težina nacionalno-političkih nedaća ništeći talente i lomeći sve jače zamahe kulturnog života. Jedini Kranjčević uspijeva, konačno, da gestom snažne uzbune duha dade krepku i genijalnu sintezu ovog sumornog vremena, otvarajući ujedno goleme vidike socijalnih problema budućnosti. Deželić — u gimnaziji đak Đure Arnolda i Huge Badalića — u svojoj je poeziji toga vremena početnički plah i ublažuje težinu socijalnih momenata patriotskim idealizmom svoga vremena. Ali sve jače poniranje savremenog života u dubine životnih pitanja vodi ga, zajedno s usudnim dojmovima boravaka u tuđini (napose u Beču i Rimu), do »Zvuka iz Katakomba«, prve izrazite pjesničke manifestacije modernog religioznog preporoda u našoj književnosti. U ovom najjačem djelu svoje poezije dao je pjesnik ne samo poetski intenzivnu sliku religioznih zanosa u mističnom svijetlu katakomba, nego i živu analogiju kobnih socijalnih prilika u naše dane i u krvavo doba dekadentnih rimskih careva. Široke slojeve čitalaca osvojio je pjesnik nizom historijskih romana iz doba hrvatske narodne dinastije (U buri i oluji 1902., Prvi kralj 1903., U službi kalifa; Hadžirova kob 1908.) i iz vremena kršćanskog mučeništva (Car Dioklecijan 1906.), potaknutih slavom obnove historijskog romana u Henriku Sienkiewiczu i njegovom popularnošću u Hendriku Conscienceu, stekavši sigurnost kretanja u historijskom materijalu nizom vrijednih povijesnih i arheoloških studija iz hrvatske političke i kulturne povijesti. Jedan od tih romana (U buri i oluji) preveden je na češki i slovenski jezik i to dokazuje priznanje, koje je pjesnik stekao i kod onih, koje nije na to nukao samo patriotski zanos za našu historiju.

U ovom je izdanju ispuštena samo »Palingenezija«, koja je s cjelinom »Zvuka iz Katakomba« samo u simbolskoj vezi. Reviziju teksta za ovo izdanje i korekture štampe obavio je Dr. Ljubomir Maraković.